

سبقت‌گرای

اُستادانه

همانند یک اُستاد یاد بگیرید!

خلاصه کتاب آیین زندگی اخلاق کاربردی (جدید)

حجت الاسلام و المسلمین دکتر مهدی علیزاده و دکتر مهدی وفایی

فهرست مطالب

- درس اول: آشنایی با اخلاق کاربردی..... ۵
- اخلاق:..... ۵
- ۱_ موضوع اخلاق:..... ۵
- ساختار قضایای اخلاقی:..... ۵
- معیار رفتار اخلاقی:..... ۵
- نتیجه گرایی:..... ۵
- نظریه وظیفه گرایی:..... ۶
- نظریه فضیلت گرایی:..... ۶
- ۲_ اخلاق کاربردی:..... ۶
- اخلاق فضای مجازی / مسئله فیلترینگ:..... ۶
- فواید:..... ۷
- فواید جنبه‌ی فلسفی:..... ۷
- درس دوم: اخلاق بندگی..... ۹

- ۱_ تصویر ما از خدا:..... ۹
- ۲_ ارتباط معنوی:..... ۹
- ۳_ چیستی بندگی:..... ۹
- موانع:..... ۱۰
- شتاب‌دهنده‌ها در بندگی..... ۱۰
- ۴_ اخلاق بندگی:..... ۱۰
- درس سوم: اخلاق بندگی ۲**..... ۱۲
- ۱_ قالب‌های بندگی:..... ۱۲
- ۲_ نیایش و دعا:..... ۱۲
- ۳_ نماز:..... ۱۳
- درس چهارم: ارتباط اخلاقی با خود**..... ۱۵
- نقش اخلاق در کامیابی شخصی:..... ۱۵
- قواعد اخلاقی مربوط به بعد شناختی:..... ۱۵
- قواعد شناختی:..... ۱۶
- قواعد غیرشناختی:..... ۱۶
- مولفه های عزت نفس:..... ۱۷
- تقویت روحیه امید و صبر:..... ۱۸
- درس پنجم: اخلاق دوران جوانی و مجردی**..... ۱۹
- الف) نمونه‌های قرآنی از زندگی مجردی:..... ۱۹
- ۱) تکنیک هوشیاری درباره‌ی توانمندی خود:..... ۲۰
- برخی از تکنیک‌های موثر در رشد عفت جنسی:..... ۲۰
- تصحیح خطاهای شناختی:..... ۲۱
- درس ششم: اخلاق خانواده**..... ۲۲
- الف) نهاد خانواده در دین:..... ۲۲
- ب) کارکردهای خانواده:..... ۲۲
- تمرین مسئولیت پذیر سازی خود:..... ۲۴
- روش جایگزینی:..... ۲۴
- درس هفتم: اخلاق دانش‌وری**..... ۲۵
- آگاهی و دانش در نگاه دینی:..... ۲۵

- ۱_ راهبردهای کلان در دانشوری: ۲۵
- ده راهبرد کلان در دانشوری عبارتند از: ۲۵
- وظایف اخلاقی در برابر استادان: ۲۶
- وظایف اخلاقی در برابر همکلاسان: ۲۶
- کدهای اخلاقی در فرآیند پژوهشی: ۲۶
- مصادیق جعل داده‌ها: ۲۷
- مصادیق تحریف داده‌ها: ۲۷
- مصادیق سرقت علمی: ۲۷
- مصادیق اجاره‌ی علمی: ۲۷
- مصادیق رعایت نکردن حقوق مالکیت معنوی و مسئولیت پژوهش انجام شده: ۲۷
- مصادیق انتشار مجدد: ۲۷
- مصادیق همپوشانی انتشارات: ۲۸
- خرید و فروش آثار پژوهشی: ۲۸
- درس هشتم: اخلاق معیشت** ۲۹
- یک. نگرش دین به پول و ثروت: ۲۹
- دو. مدیریت معیشت: ۲۹
- سه. قواعد اخلاقی در معیشت: ۲۹
- درس نهم: اخلاق معاشرت** ۳۱
- ۱_ هدف از معاشرت: ۳۱
- ۲_ سبک‌های ارتباطی معاشرتی: ۳۱
- ۳_ پیش‌نیاز معاشرت مطلوب: مدیریت خود در میدان معاشرت: ۳۱
- ۴_ اخلاق معاشرت: ۳۱
- ۵_ مهارت‌های معاشرت کلامی: ۳۲
- درس دهم: اخلاق معاشرت ۲** ۳۴
- تعارض در معاشرت: ۳۴
- ۱_ معاشرت با خویشاوندان: ۳۴
- ۲_ معاشرت با دوستان: ۳۵
- ۳_ معاشرت با همسایگان: ۳۵
- ۴_ معاشرت با پیروان ادیان دیگر: ۳۵

- ۵_ معاشرت با سالمندان و معلولان: ۳۶
- درس یازدهم: اخلاق فضای مجازی ۳۷
- ۱_ تعریف فضای مجازی: ۳۷
- ۲_ ظرفیت های انسان شناختی فضای مجازی ۳۷
- ۳_ آسیب شناسی اخلاقی فضای مجازی: ۳۸
- ۴_ اصول اخلاقی در فضای مجازی: ۳۹
- درس دوازدهم: اخلاق فضای مجازی ۲ ۴۱
- ۱) فضای مجازی ۴۱
- ۲_ اینترنت چگونه اخلاقی بودن را سخت می کند؟ ۴۲
- ۲_۲ خودنمایی در فضای مجازی: ۴۲
- ۲_۳ پورنو گرافی: ۴۳
- ۲_۴ فیلترینگ: ۴۳
- درس سیزدهم: اخلاق اوقات فراغت ۴۴
- سبک های زندگی و اوقات فراغت: ۴۴
- الف) مفهوم شناسی اوقات فراغت: ۴۴
- ب) کارکردهای اوقات فراغت: ۴۴
- ج) شیوه های گذران اوقات فراغت: ۴۵
- درس چهاردهم: اخلاق سیاسی اجتماعی ۴۶
- ۱_ حق پذیری و تعصب در اخلاق سیاسی: ۴۶
- ۲_ کدهای اخلاقی در کنشگری سیاسی_اجتماعی: ۴۶

درس اول: آشنایی با اخلاق کاربردی

اخلاق:

انسان تنها موجودی در نظام خلقت است که اختیار معماری شخصیت خودش را به دست دارد و می‌تواند ابعاد وجودی و جایگاه خود را در میان سایر موجودات تعیین کند. سرنوشت انسان میانگین ویژگی‌های خوب و بدی است که با آنها زندگی می‌کند، می‌اندیشد، قضاوت می‌کند و تصمیم می‌گیرد و رفتار می‌کند. دانشی که خصال خوب و تحسین برانگیز و بد و نکوهیده را بررسی می‌کند اخلاق نام دارد. در واقع هنگامی که میکوشیم معیارهای یا قواعدی را برای تشخیص رفتارهای درست از نادرست به دست آوریم و کارمان با اخلاق خواهد بود.

۱- موضوع اخلاق:

سخن بر سر این است که چه چیزهایی می‌توانند به خوب و بد یا درست و نادرست متصف شوند یا مورد باید و نباید قرار گیرند و بایسته و نبایسته و وظیفه به شمار آیند. موضوع اخلاق هم رفتار اختیاری یعنی پدیده عینی و بیرونی و هم منش و صفات اکتسابی یعنی پدیده درونی را در بر می‌گیرد. به اصطلاح اخلاق پژوهان موضوع اخلاق اعم از منش و ملکات درونی و رفتارهای بیرونی است.

ساختار قضایای اخلاقی:

قضیه اخلاقی مانند هر قضیه دیگر دارای سه سازه اصلی است:

موضوع، محمول و اسناد. موضوع گزاره اخلاقی صفت و رفتار اختیاری انسان است. محمول گزاره اخلاقی نیز یکی از این چهار مفهوم ارزش گذار است: خوب و بد، درست و نادرست، باید و نباید، حق و وظیفه. اسناد هم اثبات یا عدم اثبات محمول برای موضوع است که در زبان فارسی با افعال ای مانند است و نیست نشان داده میشود. هرگاه فهرستی از افعال خوب و بد و فضایل و رذایل فراهم آید سیمای انسان مطلوب مشخص میشود.

معیار رفتار اخلاقی:

در سنت فلسفی از دوران یونان باستان تاکنون پاسخ‌های زیادی به پرسش معیار رفتار اخلاقی داده شده است در یک تقسیم بندی کلی این پاسخ‌ها در سه دسته قرار می‌گیرند: نظریه‌های غایت‌گرایانه یا نتیجه‌گرایانه، نظریه‌های وظیفه‌گرایانه و نظریه‌های فضیلت‌گرایانه.

نتیجه‌گرایی:

در فلسفه اخلاق نگاهی وجود دارد که طبق آن عامل تعیین‌درستی یا نادرستی اعمال و نیز بایستگی و نبایست‌گیری رفتارها در نتایج آنها نهفته است و غایت‌گرایان برای تشخیص صواب از خطا نتیجه حاصل از کار اختیاری را مد نظر قرار می‌دهند.

نظریه وظیفه گرایی:

وظیفه گرایان معتقدند کارهای خوب یا درست الزاماً بر اساس نتایج و پیامدهای شان متصف نمی شوند بلکه ویژگی های دیگری در خود عمل و نتایج آن وجود دارند که اهمیت بیشتری دارند و برای سنجیدن ارزش اخلاقی فعل باید به آنها توجه کرد.

نظریه فضیلت گرایی:

این نگرش رقیب نتیجه گرایی است و بر مفاهیمی محوری مانند فضیلت و منش اخلاقی تاکید دارد. دو نظریه قبلی مبتنی بر این دیدگاه اند که اخلاق از رفتارهای درست و نادرست سخن می گوید اما اخلاق فضیلت این نگرش را نمی پذیرد و از دو جهت باند نظریه وظیفه گرایی و نتیجه گرایی تفاوت دارد. آن دو نظریه فعل محورند اما فضیلت گرایی فاعل محور است یعنی به جای پرسش از چه کاری خوب است از چه شخصی خوب است سوال می کند.

به جای این عمل و آن عمل و تکرار رفتارها در منش ها و خصلت ها تمرکز می کند و پرسش اصلی اخلاق را زندگی خوب و چگونه بودن قرار می دهد لذا در صورتی رفتاری درست و از نظر اخلاقی پسندیده است که از منش فضیلت بند فاعل اخلاقی ناشی شده باشد.

۲- اخلاق کاربردی:

تعریف اخلاق کاربردی: علم اخلاق یا همان اخلاق هنجاری چنانکه پیشتر گفته شد دانشی است که شناسایی قواعد اخلاقی آن را دنبال می کند. اخلاق کاربردی یا کاربردی است که اخلاق عملی یا گاهی اخلاق مسئله محور نیز نامیده می شود مطابق فهم مشهور به دنبال این است که قواعد اخلاقی آن را که در اخلاق هنجاری کشف شده اند در افعال و تجربه ها به کار ببندد. بر اساس این فهم مشهور اخلاق کاربردی عبارت است از کاربرد نظریه ها و معیار و اصول آن اخلاقی در عرصه های خاص زندگی و مسائل و چالش های اخلاقی برآمده از آن.

اخلاق فضای مجازی / مسئله فیلترینگ:

حریم خصوصی و خیر رساندن به دیگران: صیانت از حریم خصوصی و آنچه به جان و مال و آبروی خود فرد یا دیگران مربوط است یکی از وظایفی محسوب می شود که هم مورد تایید عقل است و هم در اسلام بر آن تاکید فراوان شده است. امروزه نقض حریم خصوصی در فضای سایبری معضلی جدی محسوب می شود و این فضا به سبب امکانات و شرایطی که دارد به راحتی زمینه دسترسی افراد ناصالح به اطلاعات شخصی کاربران را فراهم کرده است.

فواید:

امروزه اخلاق پژوهان در صدد برآمده اند تا بیشتر به مسائل و اموری بپردازند که بحران ها و معضلات عملی اخلاق را نشانه رفته‌اند. اصول و قواعدی نظیر عدالت ورزیدن، دروغ نگفتن، احترام گذاشتن به حق حیات دیگران و آسیب نرساندن به دیگران که مورد قبول عموم نظریه های هنجاری اند و در اصل اخلاقی بودن آنها اختلاف مشاهده نمی شود. اخلاق کاربردی درباره مسائلی نظیر محیط زیست و قتل ترحمی و سقط جنین و مهاجرت و غیره به بحث می پردازد و آنگاه که فیلسوفان به جای تعیین درستی و نادرستی امور در کلی ترین حالت ها به دنبال تشخیص رفتار ها و عملکرد های اخلاقی در این گونه موارد و حیطة های خاص باشند درگیر اخلاق کاربردی شده‌اند بنابراین اخلاق کاربردی به دنبال دستیابی به قواعدی خاص تر از قواعد عام اخلاقی است.

فواید جنبه‌ی فلسفی:

ایجاد جذابیت در گفتگو های اخلاقی و فلسفه اخلاقی

کارایی بخشی و خارج کردن مباحث فلسفی اخلاق از حالت انتزاعی و ذهنی

گشودن پای عالمان اخلاق و فیلسوفان به اندیشه درباره حل معضلات اجتماعی.

فواید جنبه‌ی حرفه‌ای و عمومی:

افزایش دغدغه ها و مهارت های اخلاقی افراد جامعه

نهادینه شدن اندیشه و رفتار اخلاقی در حرفه و سازمان

کمک به تصمیم گیری اخلاقی افراد

کمک به زدودن موانع و بن‌بست‌ها در راه تربیت اخلاقی

حذف اضطراب و نابسامانی در روابط برون حرفه‌ای و درون حرفه ای

ایجاد توانایی در حل بحران های حرفه ای.

رابطه‌ی اخلاق کاربردی با اخلاق حرفه‌ای:

یکی از حوزه های بسیار نزدیک به اخلاق کاربردی اخلاق حرفه‌ای است. اخلاق حرفه ای به مسائل اخلاقی در حرفه ها و مشاغل می پردازد مانند اخلاق پزشکی و اخلاق وکالت. درباره نسبت اخلاق کاربردی و اخلاق حرفه‌ای دو دیدگاه مطرح است:

یک. تباین اخلاق کاربردی و حرفه ای به این بیان که اولین کار فیلسوفانه است و در تخصص الهی‌دانان و فیلسوفان اخلاق است و دومی از محدوده فلسفه اخلاق پا را فراتر نمی گذارد و به خود حرفه ها مربوط می

شود؛ یعنی از بررسی های انتزاعی و عقلی فاصله می‌گیرد و به دنبال ارائه راهکارهای عملیاتی در حرفه ها است.

دو. اخلاق حرفه ای بخشی از اخلاق کاربردی است به این معنا که اخلاق حرفه‌ای به بررسی آن دسته از چالش ها و معضلات اخلاقی می پردازد که صاحبان حرفه ها و مشاغل مانند وکلا و پزشکان تجربه می کنند. بیان کلی اخلاق حرفه ای موقعیت درست می کند یعنی مثلاً موقعیت حرفه پزشکی در اخلاق حرفه‌ای ایجاد و بررسی میشود بر خلاف اخلاق کاربردی که صرفاً به بحث درباره هنجارهای اخلاقی در موارد خاص و کاربردی می پردازد.

شاخه‌های اخلاق کاربردی:

در یک قالب ابتکاری عناوین و مهمترین موضوعات اخلاق کاربردی در چهار دسته فرهنگی، سیاسی و امنیتی و قضایی، هادی و بهداشت و سلامت انسان و محیط معرفی شده اند.

